

Recenze

Mediální reflexe handicapovaných sportovců: Alice Němcová-Tejkalová: Ti druzí sportovci, Karolinum 2012, 179 stran.

Není mnoho disertačních prací, které se dočkají zařazení do edičního plánu renomovaného nakladatelství. K těm nepochybně patří recenzovaná publikace Alice Němcové-Tejkalové. Již samotné téma práce vzbuzuje pozornost: Specifickým úhlem pohledu obrací svůj badatelský pohled na zdravotně postižené občany a přibližuje zároveň důležitou stránku mediálního obrazu sportu. Na jedné straně tak volí dosud nedostatečně neprobádanou tematiku stereotypizace minoritních skupin, na druhé straně vstupuje na pole dynamicky společensky působícího sociálně kulturního jevu, kterým je sport cestou medializace. A velice případně vychází z motta, podle kterého jsou právě mediálně okrajové skupiny vystaveny zvýšenému riziku stereotypního pohledu. Při postulování základní výzkumné otázky své práce se autorka opírá o široce rozkročenou a nebývale precizně a nepochybně pracně zpracovanou teoretickou analýzu, na které staví systematicky propracovaná metodologická východiska kvalitativního výzkumu. To je pevnou bází všestranně poučeného pohledu na zvolené téma. Lze tak konstatovat, že tento první pokus komplexně mapovat téma zdravotně handicapovaných sportovců v médiích je jak po stránce teoreticko-metodologické, tak z hlediska formulování výzkumných závěrů zpracován na vysoké teoretické úrovni, navíc čtivě zejména pro širší odbornou veřejnost.

Autorka, v souladu se svými pracemi z poloviny minulé dekády a nepochybně i s využitím žurnalistické praxe, krok za krokem pečlivě mapuje relevantní koncepty a zvažuje možnosti a meze jejich praktických výzkumných implikací. Přesvědčivě volí cestu kvalitativního výzkumu s využitím myšlenkových principů mediálního framingu na cestě hledání a nalézání způsobů, jakým se téma sportu handicapovaných udržuje a reprodukuje v mediálních sděleních a mezi jeho tvůrci. Přitom ke klíčovým výzkumným otázkám tematicky ojedinělé práce patří vývoj mediálního rámcování problematiky zdravotně postižených sportovců v letech 1948–2008 – jak se do tohoto procesu promítala stereotypizace a zda ve zkoumaném období prodělala sportovní žurnalistika výraznější posun k analyzovanému tématu. Cestou mediálního zpracování paralympijských her autorka pracným výzkumem vybraných tištěných médií dokládá narůstající marketizaci rozsahu a obsahu zpravodajství o zvoleném tématu a sílící „zezábavňování“ mediálních obsahů. Zde je trpce konstatován přetrvávající stereotypní přístup k dané problematice, nedostatek prostoru pro její prezentaci v médiích a absence flexibility jejího zpracování. V zásadě se potvrzuje obecněji působící tendence medializace menšinových témat cestou přetrvávajícího stereotypu pohledu udávaného majoritní společností, která spíše s nevolí popřává sluchu alternativním hlasům.

Autorka svým obsáhlým textem na 197 stranách přispěla významným způsobem k úplnějšímu pochopení principů zájmu tištěných médií o „marginální témata“, přiblížila jednu ze stránek života handicapovaných jedinců a vědě o sportu přispěla jedinečným vhledem do spíše skryté či nezmapované (a nemapované) oblasti sportovní humanistiky či sociologie sportu.

Text v pěti kapitolách (dále anglické resumé, použitá literatura a prameny) prvními desítkami stran vytváří hutné teoretické a metodologické předpolí samotného mediálního zpracování sportu handicapovaných ve sledovaném období. A činí tak důkladným vymezením dnes tak frekventovaného či dokonce módního pojmu diskurz. Pro oblast sportu autorka správně připomíná často fungující trend patrný ve zpravodajství o sportu handicapovaných, kde větší prostor dostávají ti, kteří svými sportovními výkony spíše upozorňují na hranice lidských možností. Impozantně působí přehled teoretických obsahů relevantních konceptů jako ideologie, stereotypizace, reprezentace, framing, mediální rámcování, agenda setting. Možná by stálo za zmínku rozvést v tomto kontextu přiměřeně i koncept labelingu. Autorka přesvědčivě zdůvodňuje využití kvalitativního výzkumu, když připomíná, že se zaměřuje na způsob, jakým je sport handicapovaných udržován a reprodukován v mediálních sděleních a mezi jejich tvůrci.

Takto pečlivě a v naší odborné literatuře na dané téma bezprecedentně důkladně diskutovaná teoretická část předznamenává, že autorka je dobře připravena postavit se k zodpovězení základních výzkumných otázek zaměřených na vývoj mediálního rámcování, stereotypizace a proměn sportovní žurnalistiky s tématem zdravotně

handicapovaných sportovců. Přitom jde o analýzu textů v československých (českých) tištěných periodikách v časovém horizontu 1948–2008. I zde autorka čtenáři nabízí zasvěcený pohled do historie tohoto jinak okrajového tématu a s vytříbeným citem pro jazykový rozbor textů a jejich významové „rámování“ zajímavě ilustruje dobově podmíněný pohled jak na svět tělesně postižených, tak na jejich snahu realizovat se na sportovním poli. Přitom si spolu s autorkou textu uvědomujeme, že třeba v šedesátých letech nabízelo sportovní zpravodajství širokou paletu bohatosti přehledů událostí (mnohdy vskutku okrajových) a výsledků, zatímco dnes dominují tzv. elitní sporty, fotbal, hokej či tenis. Cestou mediálního obrazu letních paralympijských her se dozvídáme, že původní spíše informativní rámec byl postupně obohacován o heroicko-soucitný rámec, který je dnes charakterizován rámcem sportovním, kritickým či apologetickým. I zde autorka bystře glosuje i obecnou situaci v české žurnalistice. Spolu s ní si tak můžeme položit otázku, zda se jedná o typický nešvar české žurnalistiky, tedy téma otevřít, a jakmile není nové, už ho dál nesledovat.

Globální obraz sportu je nepřímo ilustrován i mediálním obrazem paralympijských her od druhé poloviny devadesátých let, kdy i do paralympijského hnutí vstoupil marketing. Mediální obraz přitom neopouští rámec heroicko-soucitný, když je stále silněji akcentován důraz na personifikaci sportu handicapovaných. Konstatuje se, že tento menšinový sport na stránkách novin „v rovnoprávné pozici zřetelně nezakotvil“, je však stále silněji ozvláštňován příběhovými rámcem (medailony sportovců). Autorka pak pro poslední léta sledovaného období (vzhledem k vydání publikace OH v Pekingu) navrhuje rozšíření „rámování“ o koncepty zdraví, celebritace a kurióznost. Autorka uzavírá, že výrazná rigidita stereotypů prezentace sportu handicapovaných je dnes zabarvována mediálně přitažlivými tvářemi různých osobností. Tato určitá forma bulvarizace sportu handicapovaných je ostatně zřetelná na půdě sportu obecně.

Celkově možno směle konstatovat, že jde o text nadmíru promyšlený, úspěšný, inspirativní a i mimo rámec zájmu odborné veřejnosti doporučení hodný.

Aleš Sekot

Zprávy

Pohybová aktivita obyvatel ČR na půdě PASEM

Výzkumný tým Fakulty sportovních studií, zkoumající dlouhodobě a všestranně formy, projevy a intenzitu pohybových aktivit dospělé populace v České republice, vyslal své zástupce na 8. výroční kinesiologickou konferenci, sponzorovanou Panhelénskou asociací sportovní ekonomie a managementu (PASEM). Spíše komorní konference se uskutečnila ve dnech 25.-28.června v Aténách, když dala prostor třem desítkám příspěvků autorů skutečně ze všech kontinentů. Jednotlivé odborné sekce se zaměřily na oblast neuromechaniky, motoriky, tréninkových metod, věnovaly se úloze pohybových aktivit na poli aktivního životního stylu, fungování sportovní psychologie v oblasti zdraví, problematice školní tělesné výchovy a stranou pozornosti neponechaly ani nové formy sportovní pohybových volnočasových aktivit. Široký tematický záběr celé akce přirozeně neposkytl jejím účastníkům dostatečný prostor pro zevrubnější diskuze k jednotlivým příspěvkům, naznačil však hlavní směry bádání na poli věd o sportu a nabídl jedinečnou příležitost seznámit se s problémy v této oblasti v různých zemích či dokonce odlišných kulturách. Z tohoto pohledu na sebe upozornily zejména vysoce podnětné příspěvky singapurských a malajských referentů, které vyvolaly živou diskusi týkající se rámcově problematiky pohybových aktivit v kontextu kvality života (M.Chia, S. Saha). Americká lékařka C. Kolander z Louisville zaujala prezentací vysoce aktuálního tématu hledání a nalézání metod efektivního využití léčebných metod cestou osobní zodpovědnosti za zdraví. Silné zastoupení jihoafrických delegátů bylo zúročeno živou diskuzí z oblasti prevence úrazovosti na poli soutěžního sportu, hledání cest bezpečného sportování, zkoumání významu sprinterského tréninku „naboso“, významu sladění tréninkových cílů trenéra a ragbyových hráčů (L. Leach, E. De Villiers, R. Broodryk). Další příspěvky z Velké Británie, Nového Zélandu, Itálie, Japonska, Kanady, Albánie, Řecka a Srbska se přímo či zprostředkovaně týkaly společně vnímaného zásadního problému: Zvýšení významu a úrovně sportovní pohybových aktivit ve všech věkových vrstvách obyvatel.